

Nyordslistan 2021

Läs nyordslistan så här: Efter själva ordet ges en definition. Därefter ger vi ett aktuellt exempel på hur ordet kan användas. För vissa ord ges även en avslutande kommentar om ursprung, användning, synonymer etcetera. Vissa ord är inte helt nya. Att de kvalificerat sig till nyordslistan beror på att de varit särskilt vanliga 2021. Listan har sammanställts av Språktidningen och Språkrådet.

anosmi

frånvaro av luktsinne

Lukt bortfall, eller anosmi, är förstas ett bekymmer för alla som drabbas, men speciellt svårt för dem som använder luktsinnet i sitt yrke. Eftersom 90 procent av det vi känner som smak i själva verket är lukt är kockar extra hårt drabbade.

Arbetsliv 22 april 2021

Kommentar: *Hyposmi* används om nedsatt förmåga att känna lukter, *parosmi* om en luktstörning som får angenäma dofter att framstå som äckliga och vice versa, *aguesi* om frånvaron av smaksinne och *dysgeusi* om förändringar av smakuppfattningen. Samtliga dessa ord har sedan länge använts i medicinskt fackspråk men blivit vanligare i allmänspråket under coronapandemin.

coronabubbla

tillstånd där umgänge med utomstående är begränsat för att förhindra smittspridning av coronaviruset

Men trots att samhället öppnat upp så behöver landslaget enligt Uefas riktlinjer fortsatt leva i en coronabubbla under landslags-samlingen.

Sveriges Radio 5 oktober 2021

Kommentar: *Coronabubbla* används också om den psykosociala upplevelsen av isolering. I idrottssammanhang talas det även om en *reservbubbla* när ersättare till den ordinarie truppen tränar och bor på egen hand för att kunna kallas in om någon blir smittad.

coronahund

hund som skaffats som husdjur under coronapandemin

Restriktionerna försvinner och folk återgår till sina arbetsplatser. Vad händer då med de tusentals coronahundar och husdjur som alla hemarbetare har passat på att köpa? Enligt Svenska Kennelklubben ökade antalet registrerade hundar i Sverige med 11 procent under 2020 och nu bågner alla hunddagis med nya vovvar.

Dagens Industri 8 oktober 2021

Kommentar: Även *pandemihund* används i samma betydelse.

delningsboende

kollektiv boendeform där hyresgästerna delar gemensamma ytor och service

Det kallas delningsboende – co-living – och har vissa likheter med 1970-talets kollektivboenden. Skillnaden nu, 50 år senare, är att

det är företag som driver idén. Målgruppen är personer i åldrarna 20–35 som gillar att träffa folk och umgås. Och som genom att dela på kostnader kan få utrymmen och boendestandard de annars inte skulle ha råd med.

Sveriges Television 9 maj 2021

Kommentar: *Co-living* respektive *coliving* används i samma betydelse.

djuränkling

husdjur som behöver ny ägare när den förra avlidit

Ett initiativ där djuränklingar, alltså djur vars husse eller matte gått bort, får nya familjer har fått väldigt positiv respons.

Sveriges Radio 5 augusti 2021

domedagsskrollande

överdriven konsumtion av medierapportering med negativ innebörd

Det kallas doomscrolling, domedagsskrollande, detta att vi inte kan låta bli att överkonsumera negativa nyheter, huvudsakligen via sociala medier och särskilt i samband med större och utdragna kriser.

Värmlands Folkblad 18 januari 2021

Kommentar: *Doomskrollande* och *dödsskrollande* används i samma betydelse.

eftervåld

psykiskt våld i form av kränkningar eller trakasserier som riktas mot en före detta partner som tidigare har utsatts för våld eller övergrepp

Eftervåldet i spåren av separationen kan vara omfattande med långdragna vårdnadstvister, förföljelse, telefonterror, smutskastning och sabotage.

Vi 29 juli 2021

fono

rädsla för normalitet

Har livet under pandemin gett dig mer tid till att drömma? Du är inte ensam. När vi nu går tillbaka till mer normala omständigheter lider många av så kallad fono, "fear of normal".

Amelia 5 oktober 2021

Kommentar: Ursprunget är engelskans *fono*, en bokstavs-förkortning av *fear of normal*.

gangfluencer

person som ingår i kriminellt nätverk och använder sociala medier för att visa upp sin livsstil

Om forna tiders gangsters var måna om att hålla en låg profil så tillhör dagens kriminella en annan skola. De kan flasha med pengar, dyra klockor och märkeskläder på sociala medier och posta stories från exklusiva semesterresor. De är gangfluencers och bygger varumärken.

Allas 5 maj 2021

Kommentar: Teleskopord bildat till *gang* och *influencer*.

gaslighta

manipulera en person genom att förneka fakta eller att sprida felaktig information i syftet att få personen att tvivla på sitt förstånd

Psykopaten gaslightar dig, det vill säga förvränger och tvistar huvudet på dig så att du ska tro att det är du som har gjort fel.

Aftonbladet 5 oktober 2021

Kommentar: I engelskan har verbet *gaslight* använts sedan 1956. Det syftar på pjäsen *Gas light* från 1938, som filmatiserades 1944. Den skildrar hur en kvinna upplever att hon hör steg på övervåningen och att gasljusets styrka skiftar, fastän hon tror sig vara ensam. Hennes man intalar henne att hon inbillar sig.

generation corona

grupp av unga personer vars hälsa, relationer, utbildning eller situation på arbetsmarknaden påverkas av coronapandemin

De tillhör båda det som nu kallas för generation corona, de unga som är på väg ut i vuxenlivet och arbetslivet mitt i en pandemi.

Söderhamns-Kuriren 4 maj 2021

Kommentar: Även *generation C* förekommer i denna betydelse.

genombrottsinfektion

infektion som drabbar person som är vaccinerad mot det virus som orsakar infektionen

De covid-19-vacciner som används i dag ska ges i två doser för att personen ska räknas som fullvaccinerad. Om någon infekteras mer än två veckor därefter, räknas det som en genombrottsinfektion.

Smälänningen 4 juni 2021

Kommentar: *Genombrottsinfektion* är sedan länge etablerat i medicinskt fackspråk. Under coronapandemin har ordet även börjat användas i allmänspråket.

giggare

person som tar uppdrag som förmedlas via appar eller nätbaserade tjänster

Under det senaste årtiondet har teknikplattformar som självständiga bolag vuxit fram internationellt och i Sverige. Plattformarnas ambition är att med effektivare matchning erbjuda nya tjänster, till privatpersoner och företag. De som utför tjänsterna kallas giggare, som sedan kan vara anställda, timanställda, inhyrda men också anlitate som underleverantörer.

Realtid 13 april 2021

Kommentar: *Giggare* kan även användas om personer som arbetsleder egenanställda. Substantivet *gig* används om ett enskilt uppdrag och verbet *gigga* om att utföra sådana uppdrag.

hybridarbete

arbete som utförs delvis på arbetsplatsen och delvis i hemmet eller annan plats

Flera arbetsgivare har märkt att hemmakontor har fungerat bra och har förberett för "hybridarbete", det vill säga att de erbjuder sina anställda större flexibilitet med några dagar på jobbet och några dagar på hemmakontoret.

Svenska Dagbladet 26 september 2021

hybridmöte

möte där deltagarna kan medverka både fysiskt och digitalt

Hennes pågående forskning visar att det kan vara problematiskt när några mötesdeltagare är på plats i ett rum och andra finns med på distans. Detta eftersom både hybridmöten och digitala möten kan upplevas som exkluderande och tekniken kan bli en faktor som påverkar maktbalansen.

Enköpings-Posten 22 oktober 2021

jobbonär

person som fortsätter att arbeta efter att ha nått åldern för pension

Ett sätt att skapa en mjukare övergång till pensioneringen är att kombinera lön med pension, och bli en så kallad jobbonär. Från det år du fyller 66 betalar du dessutom mindre i skatt, både på lön och pension.

Senioren 30 september 2021

Kommentar: Teleskopord bildat till *jobb* och *pensionär*.

jukeboxbio

biografvisning där publiken väljer både film och starttid

Biosalongen har varit öppen till och från under coronapandemin. Utöver allmänna föreställningar med begränsat antal besökare har det även arrangerats bokade visningar – så kallad jukeboxbio.

Alekuriren 1 juni 2021

Kommentar: Även *bio on demand* används i samma betydelse.

koldioxidsug

anordning för att fånga in koldioxid från luften

Utanför Reykjavik på Island har schweiziska Climeworks byggt upp vad som enligt bolaget är världens största koldioxidsug. Anläggningen, som döpts till Orca, ska skilja ut koldioxid från luften – vilket i teorin gör det möjligt att på Island fånga in utsläpp från andra delar av världen.

Ny Teknik 14 september 2021

kryptokonst

digital konst där äktheten är dokumenterad genom en unik kod

Det som är nytt med kryptokonsten är att den digitala konsten kopplas till så kallade NFT:er (non-fungible tokens) vilka bygger på en blockkedjeteknik som liknar den teknik som stödjer kryptovalutor. Enkelt uttryckt fungerar dessa som digitala äkthetsbevis riktade mot ett visst (digitalt) objekt. Genom att skriva in ägandeskapet i en blockkedja skapas ett digitalt fingeravtryck som är

unik, och på så sätt blir det möjligt att äga och sälja dessa digitala entiteter.

Svenska Dagbladet 27 mars 2021

ljushare

ljusprick som hjälper löpare att hålla en viss hastighet under ett lopp

Wavelight är den nya ljusharen som går att ställa in på världsrekordtempo och har använts varje gång under de fem senaste världsrekorden på 5 000 och 10 000 meter.

Aftonbladet 10 juni 2021

maskne

finnar och andra hudbesvär som orsakas av att bära munskydd eller visir

Har du fått röda plitor och utslag som liknar finnar efter att ha haft munskydd eller ansiktsmask? Då är sannolikheten stor att du har drabbats av maskne, eller mask-akne. När vi bär munskydd blir det fuktigt och varmt i masken och det gör att bakterier och andra organismer trivs extra bra.

Må Bra 5 mars 2021

Kommentar: Teleskopord bildat till *mask* och *akne*.

metaversum

virtuell verklighet där digital teknik gör det möjligt att uppleva sådant som i dag kräver fysisk närvaro

Sammanfattningsvis kan sägas att metaversum oftast framställs som en samlad plats där allt digitalt innehåll vi i dag har tillgång till på internet existerar som en visuell, tredimensionell representation, obegränsat stor och med en enhetlig grundarkitektur.

Svenska Dagbladet 28 oktober 2021

Kommentar: Bildat till *meta* och *universum*. Ordet är inlånat från engelskans *metaverse*, som myntades 1992 av författaren Neal Stephenson i romanen *Snow crash*. Ordet är inte nytt i svenskan men fick förnyad aktualitet i samband med Facebooks planer på att erbjuda en ny typ av digitala tjänster.

mikrovana

mindre beteendeförändring som på sikt ska leda till en större beteendeförändring

En mikrovana är en pytteliten version av en rutin du vill etablera i ditt vardagsliv.

Topp Hälsa 12 oktober 2021

mobilitetshubb

anläggning där det finns ett utbud av olika transportmedel och där fordon kan parkeras, laddas eller lånas

Så kallade mobilitetshubbar, med låncyklar, elsparkcyklar och andra delade transporttjänster inrättas vid större hållplatser.

Mitt i 5 juni 2021

Kommentar: *Mobilitetshus* används om byggnader som, utöver transportmedel, erbjuder andra typer av service som till exempel kontorsplatser, paketutlämning och fordonsservice.

nettonollmål

mål att uppnå balans mellan utsläpp och upptag av koldioxid och andra växthusgaser

I dag har över 100 länder satt egna nettonollmål. Det går inte en vecka utan att en multinationell företagsgigant, miljonstad, storbank, internationell klimatallians eller offentlig organisation presenterar ett eget nettonollmål.

Svenska Dagbladet 12 augusti 2021

piratbibliotek

webbplats som olagligt erbjuder litteratur för nedladdning

Precis som liknande sidor där film laddas ner olagligt så betalar inte användarna något för de böcker som de laddar ner på piratbiblioteken. Detta skapar problem för både författare och förlag som inte får betalt för sina texter, vilket har gjort att flera förlag har försökt att stänga ner hemsidorna men utan att lyckas.

Sveriges Television 8 april 2021

Kommentar: *Skuggbibliotek* används om *piratbibliotek* som erbjuder piratkopierade forskningsartiklar.

postcovid

kvarvarande symptom efter genomgången covid-19-infektion

Just nu forskas det på patienter med postcovid. Många som haft långvariga besvär efter covid-19 söker sig till vården med luftrörssymptom som liknar besvären vid doftöverkänslighet, enligt Astma- och Allergiförbundet.

Corren 12 november 2021

Kommentar: *Postcovid* är en kortform av *postinfektiöst tillstånd efter covid-19*. Även *långtidscovid* används i samma betydelse, men den formen undviks av bland annat Socialstyrelsen, som vill skilja mellan en pågående infektion (*covid-19*) och ett efterföljande hälsotillstånd utan infektion (*postcovid*).

snällvägg

plats där personer kan ge bort exempelvis kläder

Vid Speakers corner mitt på Storgatan i Växjö finns från och med den här veckan en "snällvägg" där man kan ge bort vinterkläder som man inte behöver och hämta ett plagg om man är i behov av hjälp.

Smålandsposten 9 februari 2021

Kommentar: Ordet är ett översättningslån från persiska دیوار مهربانی, *dīvār-e mehrabānī*, med samma betydelse. Fenomenet uppstod i Iran 2015 och har sedan dess spridits över världen.

spökkök

matställe där menyn från en känd restaurang erbjuds enbart för avhämtning eller utkörning

Spökkök – har ni hört begreppet? Företeelsen går ut på att restauranger flyttar ut sin matlagning och finns i närheten där folk bor.

Mitt i 22 oktober 2021

Kommentar: Även *molnkök* och *spökrestaurang* används i samma betydelse.

svinna

slänga något som hade gått att använda

På en lista över de livsmedel som svenskar uppger sig svinna mest kammars förstaplatsen hem av en matvara vi alla nog har behövt kasta någon gång. Tacosåsen, såklart.

Nyheter 24 24 februari 2021

Kommentar: Används främst om livsmedel men även om kläder och olika typer av råmaterial.

svinnlåda

låda med livsmedel som närmar sig bäst före-datum, är på väg att bli dåliga eller anses ha skönhetsfel och därför säljs till nedsatt pris

Butiksägarna har även ett projekt där de säljer svinnlådor med frukt och grönt via sociala medier. Mat som annars skulle slängas.

Hudiksvalls Tidning 21 augusti 2021

Kommentar: Ord som *svinnhylla*, *svinnkasse* och *svinnpåse* förekommer i liknande sammanhang.

tippningspunkt

punkt där en förändring i ett system blir så stor att ett jämviktsläge oåterkalleligt och abrupt övergår i ett annat läge

Vi vet från historien att det finns tippningspunkter i klimatsystemet, som gör att stora saker kan hända ganska snabbt – på några årtionden till några hundra år. Men kunskapsläget kan inte sätta fingret på var gränsen ligger.

Dagens Nyheter 9 augusti 2021

Kommentar: Översättningslån från engelskans *tipping point*. Även kortformen *tippunkt* används i samma betydelse.

vaccinnationalism

prioritering av vaccinering av egna medborgare trots att behovet kan vara större i andra länder

Vaccinnationalism är en väldigt kortsiktig strategi. Om vi inte vaccinerar världen kommer viruset tillbaka. Det ligger i allas intresse att avsluta pandemin i hela världen.

Dagens Nyheter 30 maj 2021

vaccinpass

intyg på vaccination mot coronaviruset som är nödvändigt för tillträde till vissa platser och evenemang

Från och med fredag måste alla anställda kunna visa ett vaccinpass i Italien. Beslutet har redan lett till protester och upplopp, vilket gör att många befarar kaotiska scener på fredag.

Svenska Dagbladet 14 oktober 2021

Kommentar: Flera andra ord, som *coronapass* och *vaccinationsbevis*, förekommer i samma betydelse. I Sverige använder myndigheterna den övergripande benämningen *covidbevis* om de intyg som används bland annat vid utlandsresor. Det finns tre olika *covidbevis*: *vaccinationsbevis*, *testbevis* och *tillfrisknandebevis*.

zoomtrötthet

mental utmattning som uppstår till följd av många videomöten

Det är vanligare att kvinnor drabbas av zoomtrötthet än män. En av anledningarna? Spegeleffekten – att du ser dig själv hela tiden – vilket leder till ökad självkritik.

Amelia 26 oktober 2021

Kommentar: Översättningslån från engelskans *Zoom fatigue*. Ordet används såväl om Zoom som om andra videomötestjänster.

återförvildande

återställande av naturen till förhållanden som rådde innan den påverkades av människan

I Robinsons idealsamhälle används en mängd olika klimatlösningar som redan existerar i dag, antingen i verkligheten eller på idéstadiet. Det rör sig bland annat om "rewilding", alltså ett återförvildande av exploaterade ytor, och regenerativt jordbruk, som bygger upp i stället för att förbruka matjordarna.

Dagens Nyheter 14 september 2021